

NİTEL DENEYLEME İLE BİR TASARIM ÇÖZÜMLEMESİ: BALMAIN ÖRNEĞİ

Design Analysis With Qualitative Experiment: Balmain Example

Prof. Dr. Emine KOCA

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6607-5652>

Öğr. Gör. Dr. Gülşah POLAT

Giresun Üniversitesi, Şebinkarahisar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Moda Tasarımı Bölümü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8448-9947>

ÖZET

Tüm alanlarda yükselen bir değer olan tasarım kavramı sürekli yenilik gerektiren inovatif bir süreci içermektedir. Bu süreçte, tasarlanacak ürünün çağın ihtiyaçlarını karşılaması, çözüm odaklı olması ve tasarım açısından tüketici beklentilerini tatmin etmesi önemli noktalardır. Bu nedenle özellikle görsel iletişim, mimarlık ve moda gibi görselliğin ve tüketici algısının ön planda tutulduğu alanlarda, tasarım araştırmaları ve tasarım çözümleme yöntemlerinden yararlanmak büyük önem taşımaktadır. Tasarım kavramının giysi ile özdeşleştiği moda tasarımı alanında da tasarımcılar, tasarım araştırmaları yaparak bilgi birikimlerini tasarım ilke ve yöntemleriyle birleştirerek hazırladıkları koleksiyonlarını tüketicilerin beğenisine sunmaktadır. Yeni özellik ekleme, eksiltme ya da eklenmiş özellikleri farklı yerlere taşıyarak kombinasyon sağlama gibi işlemlerin sonucunda giysiye tasarım özelliği ve değeri kazanılmaktadır. Bu nedenle, giysi tasarımcılarının bir giysinin tasarım değerini artıran ve ona tasarım özelliği kazandıran özellikleri hangi yöntem ve yaklaşımlarla gerçekleştireceğinin bilincinde olmaları, analiz ve sentez yeteneklerini geliştirmeleri ve tasarım çözümleme yöntemlerini tasarım süreci içinde kullanmaları gerekmektedir.

Bu düşüncenin çıkış noktasını oluşturduğu araştırmada; özellikle tasarım değeri yüksek ve özgün giysi tasarımlarıyla moda dünyasında önemli yeri olan Balmain markasının 2020 Sonbahar/Kış kadın koleksiyonunu oluşturan üst giysi tasarımlarının, Kleining, Gerhard'ın (1986) ortaya koyduğu nitel deneyleme yöntemiyle çözümlenmesi amaçlanmıştır. Koleksiyondaki benzer üst giysi tasarımlarını temsil eden bir tasarım belirlenerek, toplam 11 tasarım çalışma kapsamına alınmış ve çözümlenmesi yapılmıştır. Araştırma sonucunda; koleksiyonu oluşturan giysi tasarımlarında, Kleining, Gerhard'ın ekleme, eksiltme, yerini değiştirme teknikleri ile simetrik ve asimetrik denge, tekrar, uyum, zıtlık, bütünlük, vurgu, doku gibi tasarım ilkelerinin uyumlu kombinasyonlarının oluşturulduğu ve özgün giysi tasarımlarına dönüşümün gerçekleştirildiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: giysi, tasarım, yaratıcılık, teknik, çözümleme, nitel deney

ABSTRACT

The concept of design, which is a rising value in all areas, includes an innovative process that requires continuous innovation. In this process, it is important for the product to be designed to meet the needs of the age, to be solution-oriented and to satisfy consumer expectations in terms of design. For this reason, it is of great importance to benefit from design research and design analysis methods, especially in areas such as visual communication, architecture and fashion where visibility and consumer perception are at the forefront. In the field of fashion design, where the concept of design becomes synonymous with clothing, designers present their collections to consumers by combining their knowledge with design principles and methods by conducting design research. As a result of processes such as adding or removing new features or providing combinations by moving the added features to different places, the garment gains a design feature and value. For this reason, clothing designers should be aware of the methods and approaches to realize the features that increase the design value of a garment and give it a design feature, develop their analysis and synthesis skills, and use design analysis methods in the design process.

In the research where this idea constitutes the starting point; It was aimed to analyze the upper garment designs of the Balmain brand, which has an important place in the fashion world with its high design value and original clothing designs, with the qualitative experimentation method introduced by Kleining, Gerhard (1986). A design representing similar upper garment designs in the collection was determined, a total of 11 designs were included in the study and analyzed. As a result of the research; In the clothing designs that make up the collection, it has been observed that the harmonious combinations of Kleining, Gerhard's techniques of adding, subtracting, relocating and design principles such as symmetrical and asymmetric balance, repetition, harmony, contrast, integrity, emphasis, texture, and transformation into original clothing designs have been realized.

Keywords: clothing, design, creativity, technique, analysis, qualitative experiment

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze yaşamı boyunca sürekli bir şeyler tasarlamış, kurgulamış, zihnindeki tasarı unsuru ürüne dönüştürmüş olan bireyler, tasarımın niteliği ve tasarımcının yaratıcılığı sonucu ortaya çıkan bir perspektifle, önceden belirlediği veya tasarım sürecinde gereksinim duyarak uyguladığı yöntemlerle tasarım eylemini gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda, tasarımın üreten insan ile var olduğu, ancak öneminin anlaşılması ve bir disiplin olarak kabul edilmesinin uzun zaman almış olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim çağımızda tasarım artık her alanda kendini kabul ettirmiş ve nihai ürüne giden yolda önemli bir rol üstlenmiştir.

Tasarım bilginin bir boyutu olup; süreç, teknoloji ve obje odaklı olmak üzere bu üç odaktan oluşan bilişsel ve duyuşsal bir kavramdır. Yaşamın her alanında tasarım kavramının var olması, çağın gerekliliklerine uygun, bir amaca hizmet eden ve tüketicilerin beklentilerini karşılayan, tasarımların gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Koca ve Polat, 2018:314). Beyazıt (2006:23) tasarımı “üst üste binmiş birtakım sistemlerin oluşturduğu bir bütün” olarak tanımlamıştır. Ontolojik bir ilke olan sistemin ise; karmaşık bir bütün oluşturmak üzere muntazam etkileşimli, ilişkili ya da bağımlılık içinde bir arada toplanan bir grup elemandan oluştuğunu belirterek, tasarımcıların bir sistem yaklaşımı ile tasarım problemini kolaylıkla uygulayabilecekleri parçalara bölebileceklerine dikkat çekmektedir. Borja de Mozota, tasarımı sorun çözücü, yaratıcı sistemli ve koordinasyon kuran bir faaliyet olmakla birlikte mantıklı ve sıralı bir süreci takip eden bir süreç olarak tanımlamıştır (2005: 10). Bu sürecin planlanma ve uygulanmasında ise her tasarım probleminin farklı bilgi, araştırma ve çözümleme yaklaşımı gerektirdiğinin bilincinde olan tasarımcılara gereksinim duyulmaktadır. Çünkü bir tasarımın yaratıcısı tasarımcıdır. Günümüz tasarım anlayışında çağdaşlık ve özgünlük en çok aranan niteliklerdir. Bu niteliklerin kaynakları ise tasarımcının yaratıcılığı ile yakından ilişkilidir. Tasarımcı bilinenleri yeni şekillerle organize edebilmeli, bir materyali veya fikri yeniden geliştirebilmeli ve farklılaştırabilmelidir (Koca, Koç vd., 2015: 129). Bu nedenle, tasarımın sistemsal bir bütün olduğu bilinciyle, tasarımcının bu sistemi çözümlemenin farklı yollarının arayışı içinde olması, tasarım bilgisi ve tasarıma ilişkin bilgi ayırımını yapabilmesi önem taşımaktadır.

Tasarım bilgisi amaçlanan sonuç için alanın gerektirdiği tüm işlemleri kapsayan, kullanılan malzemeden yöntem, teknik ve teknolojiye kadar tüm süreci içerir. Tasarıma ilişkin bilgi ise bir disiplin olarak tasarımı anlamak, çerçevelerin herhangi birinin içinde işlev görebileceği genel bir tasarım teorisi geliştirmek anlamına gelir (Koca, 2017:23). Bu nedenle tasarımcının tasarım bilgisi ile tasarıma ilişkin yöntem ve teknikleriyle bireysel tasarım deneyimlerinin örtüşmesi gerekir.

Tüketici beğenisine sunulacak ürününün temel ve teknik özellikleri, üretim sürecinin gerçekleştirildiği tasarım bölümünde belirlenmektedir (Koca ve Koç 2009:37). Bu bölümün baş aktörü olan tasarımcının yaratıcılık becerisi, tasarım çıktılarının değerini belirlemekle birlikte, tasarımcının sistemi çözümleme yeteneğini de geliştirmektedir. Önlü'ye (2004: 86) göre yaratıcılık, öğeler ve kavramlarla oynayabilme, hünerle işleyebilme anlamına gelmektedir. Boden (2004: 1) için yaratıcılık bazı durumlarda var olan fikirlerin alışılmadık yollarla bir araya getirilmesi, bazı durumlarda ise; insanların zihinlerindeki kavramsal alanların keşfini ve dönüşümünü içermektedir. Kısacası yaratıcılık yeni, şaşırtıcı ve değerli olan fikir veya eserlerle ortaya çıkma yeteneğidir.

Tasarımı, bir ürünün dış görünüşünde yapılan, tüketicinin algılarına hitap eden her türlü yaratıcılık olarak tanımlarsak; yaratıcılığın temelinde daima güncellik olduğunu, tecrübeler, yaşanmış bilgi ve deneyimlerin yaratıcı beyinde var olmadan ürünün ortaya çıkamayacağını söylemek doğru olur (Koca ve Koç 2009:35). Tasarım çalışmalarının tümünde olduğu gibi giysi tasarım çalışmalarında da süreci yönlendiren en önemli etmen yaratıcılıktır. Yaratıcılık, ürünün kullanım ve fonksiyonelliğini belirlediği gibi sanatsal öğelerini de kapsamaktadır (Öngüt, 14: 2007). Bu süreçte tasarımcılar tartışmasız bir biçimde moda üretiminde yer alan ana figürlerdir ve modanın sürdürülmesinde, yeniden üretiminde ve yayılımında önemli rol oynarlar (Kawamura, 2016: 95-96).

Giysi tasarımının yaratıcılık değeri aynı zamanda giysinin tasarım değerini de belirlediği için, tasarım sürecinde tasarımcının yaratıcılık gücü büyük önem taşımaktadır. Çünkü bir tür problem çözme süreci olan yaratıcılık gücü ile tasarımcı, geliştirdiği tasarım problemini yaratıcılığını kullanarak çözümleyecek ve karşısındakine mesaj iletecek farklı giysi tasarımları oluşturabilecektir (Koca vd. 2009: 90). Böylece, farklı kültürel değerlere sahip toplumlarda tüketicilerin bir ürünü farklı perspektiflerden görebilme veya yargılayabilmeleri (Koç,2018:23) en aza indirgenerek, tasarımlarla verilen mesajlar tüketiciler üzerinde aynı etkiyi yaratabilecektir. Margolin (1998:15-34), günümüzde artık tasarım pratiğinin eski bileşenlerinin



yetersiz kaldığını, söz konusu durumun gerek akademik ortamda gerekse tasarım pratiğinde, tasarıma ilişkin birçok tanım ve kavramın içeriğinde değişimlere/ dönüşümlere yol açtığını belirtmektedir. Bu bağlamda, tasarım çözümleme yöntemlerinin önemli rolü olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada, dünyaca ünlü Balmain markasının 2020 Sonbahar/Kış kadın koleksiyonunu oluşturan üst giysi tasarımlarının, Kleining, Gerhard'ın (1986) ortaya koyduğu nitel deney yöntemiyle çözümlenmesi amaçlanmıştır. Böylece, tasarım süreci içinde yer alan yaratıcılık, tasarım prensipleri ve bunları farklı yöntemler ile destekleyerek oluşturulan tasarımlar, hem niteliksel hem de görsellik açısından değerlendirilmiş olacaktır. Mayring, (2011:65), eğer olgu yapılarının çözümlenmesinde basit betimlemeler için yapılacaksa nitel deneylerin çok anlamlı olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın benzer çalışmalara kaynak oluşturmak ve tasarımcıların yaratıcılığını etkileyerek farklı bakış açıları kazandırmak açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Balmain 2020 Sonbahar/Kış kadın koleksiyonunu oluşturan giysi tasarımlarının Kleining, Gerhard'ın nitel deneyleme yöntemiyle çözümlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada; koleksiyonunu oluşturan giysi tasarımları arasından üst giysi tasarımları tablo halinde sunulmuş ve Kleining, Gerhard'ın nitel deney evreleri ve teknikleri doğrultusunda analiz edilerek çözümlenmiştir. Koleksiyondaki benzer üst giysi tasarımlarını temsil eden bir tasarım belirlenerek seçim yapılmış, toplam 11 tasarım çalışma kapsamına alınmış ve çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme aşamalarında, düz takma kollu temel beden formu dikkate alınmıştır.

Nitel deney; Kleining, Gerhard'ın (1986) ortaya koyduğu nitel deney, olguya yapısını araştırmak üzere, bilimsel olarak kabul görmüş kurallara göre müdahale edilmesidir (Kleining, 1986: 724). Nitel deneyde dikkate alınması gereken önemli bir nokta, olgunun isteğe göre manipülasyonu veya laboratuvarla kurgulanması değil, değişiklik girişimlerinin olguya uygun şekilde oluşturulmasıdır. Ana düşüncesi ise; denetimli ve olguya uygun şekilde inceleme alanına müdahale yoluyla mümkün olduğunca doğal ortamları içinde olgunun yapısını gösterecek değişimler yaratmaya çalışmaktır. Nitel deneylemenin evreleri dört basamaktan oluşur:

- ✓ Olgunun betimlenmesi
- ✓ Deneysel müdahale
- ✓ Olgunun yeniden betimlenmesi
- ✓ Olgu yapısı ile ilgili sonuçlar çıkarma

Böylelikle deneysel müdahalelerin söz konusu olduğu değişim; ayırma, kombinasyon, eksiltme (azaltma), ekleme (arttırma), ikame (yerini değiştirme), dönüştürme tekniklerinden oluşmaktadır (Mayring, 2011: 63-64). Çalışma kapsamındaki tasarımların çözümlenmesinde Kleining, Gerhard'ın (1986) söz ettiği teknikler doğrultusunda betimlemeler yapılarak tasarımlar çözümlenmiştir.

Ayırma: Bölünme sürecindeki değişimlerin gözlenmesi amacıyla, giysi tasarımlarının kalıp formu alt parçalara ayrılarak tekil gruplama yapılmıştır. Düz takma kollu temel beden formu beden, yaka, kol ve etek olmak üzere dört parçaya ayrılmıştır.

Kombinasyon: Giysi tasarımlarını oluşturan öğelerin azaltma, ekleme, yerini değiştirme ile farklı biçimlerde yeniden bir araya getirildiği yeni kombinasyonların etkileri gözlenmiştir.

Eksiltme: Giysi tasarımlarının tekil gruplama yapılmış olan alt parçalarının niteliklerinin eksiltmesiyle sağlanan yapısal ve görsel değişim betimlenmiştir.

Ekleme: Giysi tasarımlarının tekil gruplama yapılmış olan alt parçalarına yeni parçalar eklenmesi veya parçaların özelliklerinin güçlendirilmesiyle oluşan değişim değerlendirilmiştir.

Yerini değiştirme: Giysi alt parçalarının bazılarının bedende olması gereken yerinin dışına taşınması veya başka bir parçayla yer değiştirilmesi ile oluşturulan değişim betimlenmiştir.

Dönüştürme: Bütün tasarımların değişime uğradığı bu süreçte temel giysi formunun eski göstergelerinden hangilerinin varlığını sürdürdüğü gözlenmiş ve parçalardaki değişimler azaltma, ekleme, yerini değiştirme ve kombinasyon açısından bağlantılar kurularak değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR VE ÇÖZÜMLEME

1945 yılında açtığı moda eviyle savaş zamanındaki kadın imajını tamamen değiştirmiş olan Fransız haute couture tasarımcısı Pierre Balmain, tasarımlarıyla şıklığın sembolü olmuş ve kendi adını taşıyan moda markasını oluşturmuştur. Tasarımcının 1982 yılında vefatından sonra Balmain markası birkaç el değiştirmiş olsa da günümüzde her sezon ses getiren özgün koleksiyonlarıyla moda dünyasının öncüleri arasında yer almaktadır. Çalışma kapsamına alınan Balmain 2020 Sonbahar/Kış kadın koleksiyonu bu koleksiyonlardan biri olup, Olivier Rousteing tarafından hazırlanmış ve Paris Moda Haftası kapsamında tanıtılmıştır.

Tasarımcı, kendi çocukluk hikayesinden yola çıktığı bu koleksiyonda; karakterin biyolojik soyunu keşfetmesinin başarılı bir şekilde anlatıldığı belgesel nitelikli Wonder Boy filmindeki ana karakterden esinlenmiştir (Hope Wogue, 2020). Çarpıcı detayları ile dikkat çeken koleksiyonu oluşturan tasarımlar Kleining, Gerhard'ın nitel deneyleme aşamaları doğrultusunda; öncelikle “düz takma kollu temel beden formu” olarak olgu betimlemesi ve alt parçalara ayırma işlemi yapılmış ve bu olguya yapılan deneysel müdahalelerin hangi tekniklerle nasıl gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Böylece eksiltme, ekleme, yerini değiştirme tekniklerinin tasarım ilkeleri ile kombinasyon sağlanarak, düz bir formun nasıl yaratıcı bir tasarıma dönüştürüldüğü analiz edilmiş ve tasarım yeniden betimlenmiştir. Bu aşamada aynı zamanda olgu yapısı ile ilgili sonuçlar da çıkarılmıştır.

Tablo 1. Balmain 2020 Sonbahar/Kış Kadın Üst Giyim Koleksiyonundan Örnekler





Resim 9



Resim 10



Resim 11

Tablo 1 incelendiğinde, Balmain 2020 Sonbahar/Kış kadın koleksiyonunda yer alan üst giyim parçalarının tümünde, nitel deneyleme yönteminde kullanılan eksiltme, ekleme, yerini değiştirme tekniklerinin tasarım ilkeleri ile kombinasyonunun yarattığı dönüşüm ve görsel etki açıkça görülebilmektedir. Çözümlemede temel ölçek olarak kullanılan düz takma kollu temel beden formu beden, yaka, kol ve etek parçaları olarak ayrı ayrı incelendiğinde; söz konusu tekniklerle oluşturulmuş olan dönüştürme işlemi daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Eksiltme: temel beden formu dikkate alındığında, Resim 1,2,4,5,6,8 ve 11'deki giysi tasarımlarında beden penslerinin kullanılmadığı, giysiye bolluk kazandırmak veya kesikler ve kuplar arasına kaydırılarak yok edildiği, dolayısıyla eksiltme tekniği ile siluet formlarının farklılaştırıldığı görülmektedir. Söz konusu formların bazılarında eksiltme işleminin yanı sıra aşırı bolluklarla ekleme işlemi yapıldığı da dikkate alınmalıdır. Özellikle günümüzde trend olan oversize tasarımlarda pens eksiltme ve eklenen aşırı paylar ile rahat ve şık formlarının oluşturulduğu düşünüldüğünde, bu koleksiyondaki üst giyim parçalarında da pensin eksiltmesi ve aşırı payların verilmesi ile klasik tarzın dışında bir tarz yaratılarak tasarımlara eşsiz değer kazandırıldığı söylenebilir.

Resim 2'deki giysinin sol kol eksiltilmiş görüntüsü, Resim 5 ve 11'deki kol kullanılmamış beden formu ve Resim 7'deki boyu dirsekte sonlanan kol formu eksiltme tekniğiyle giysiye kazandırılmış tasarım özellikleridir. Resim 7'deki dirsek hizasında boyuyla kısaltılmış kap formu ve Resim 6'daki ceketin ön kapamasında yapılan eksiltme işlemiyle oluşturulan yaka formu ile giysilere ayırt edici tasarım özelliği kazandırılmıştır. Ayrıca Resim 6'daki tasarımın arka etek boyu diz altına kadar uzanırken ön etek boyunun kalça hizasındaki kısa boyu eksiltme tekniğiyle oluşturulmuştur. Böylece bu giysilerde, Kleining Gerhard'ın ürünlerde bazı azaltmaların uygulanması ile inovatif nesnelere ortaya çıkmasına yönelik görüşünün örneklediğini söylemek mümkündür.

Ekleme: Kleining Gerhard'ın yoğunlaştırma olarak ifade ettiği ekleme yönteminde nesneye bir şeyler ekleyerek veya parçaları yoğunlaştırarak kombinasyon sağlanır. Bu bağlamda Resim 1,2,5 ve 11'deki giysilerin üst bedenlerinden aşağıya doğru uzanan farklı boylarda ve sayılarda simetrik ve asimetrik şekillerdeki bolluk eklenmiş ilave parçalar ile yoğunluk sağlanarak tasarıma hacim kazandırılmıştır.

Moda tasarımında hacim, her zaman kumaşın görünen yüzeyde kapladığı alanı ifade etmez. Siluetin genel görünüşünde kumaşın miktarı her zaman boyutunu da ifade etmeyebilir. Büzgümler, dar ve süslü pililer; kıvrımlar, katlamalar gibi metotlar kumaş hacminin düz yüzey üzerinde kontrolünü yönlendirir böylece bolca kumaş kullanarak dar, ince siluete sadık kalmakta mümkündür" (Volpintesta, 2014:76 aktaran Yetmen, 2016: 739). Resim 3'de Kleining Gerhard'ın yoğunlaştırma tekniği bağlamında alt giysi parçasına temel formun dışına çıkılarak pililer eklenmiş ve oversize tarzındaki büyük beden ceket ile kombine edilerek tasarım niteliği açısından rahat giyim tarzların bulunduğu özgün bir tarz oluşturulmuştur. Resim 4'de ise giysi kumaşının yüzeyindeki hacimli görünüm ekleme tekniği ile kazandırılmış ve tasarımın görsel çekiciliğini artırmıştır. Koca ve Koç (2015:64) araştırmalarında, günümüzde orijinallik, yenilik ve yaratıcılık değerleri yüksek olan koleksiyonlar oluşturma çabaları tasarımcıları, giysilere kalıp formu ile tasarım özelliği kazandırmaktan ziyade farklı yüzey ve doku tasarımları ile tasarım değeri kazandırma uygulamalarına yönlendirmiş olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, Resim 4'de ekleme tekniğiyle

oluşturulan farklı yüzey uygulamasının tasarımcının özgünlük ve yenilik arayışını da karşıladığını söylemek mümkündür.

Resim 6'daki klasik ceket formundan farklı, elbise üzerine giyilerek kombinlenen cekette, derin V yaka açıklığının büyük bir applike cep eklenerek sonlanması, sıra dışı ve ilgi çekici bir özellik olarak görülmekle birlikte, tasarımcının yaratıcılığıyla da ilişkili olduğu düşünülmektedir. Resim 7'deki giysi tasarımında eksiltile kol hizasındaki kısa kap tasarımcının eksiltme ve ekleme tekniği ile yaratıcılığının sonucu oluşan güzel bir kombinasyon olarak görülmektedir. Aynı durum 5. görseldeki giysinin eksiltilmiş kollarının bedene eklenen pelerin görünümü parça ile kapatılmasında da söz konusudur. Resim 8'de ceketin ön kapamasına ilave edilen beyaz parça da ekleme tekniği kapsamındadır. Kleining Gerhard'ın yoğunlaştırma olarak da adlandırdığı ekleme tekniğinin Resim 8 ve Resim 9'daki giysilerin alt bedenine büzgüler ile uygulandığı gözlenmektedir. Resim 10 ve 11'de ise aynı teknikle bedende oluşturulmuş drapeler giysinin görsel etkisini ve tasarım değerini artırmıştır. Ayrıca, 3, 9 ve 10 görsellerinde yer alan giysilerin abartılı şekilde geniş vatalı omuz formlarının da ekleme tekniğinin bir uygulaması olduğunu söylemek mümkündür.

Yerini değiştirme: Tablo 1'deki görseller incelendiğinde; yer değiştirme tekniği uygulanmış tasarımların 4, 6 ve 7'deki görsellerdeki oldukça büyük applike ceplerin ilk göze çarpan tasarım detayları olduğu görülmektedir. Abartılı cep torbalarının klasik kullanımının dışında asimetrik olarak giysinin etek ucunda (Resim 4), ön ortasında (Resim 6) ve alt beden iki yanında diz üzerinde kullanılması tasarımlara farklılık ve özgünlük kazandırmıştır. Resim 4'te ön kapamanın sağ omuza, Resim 5'te ise sol omuza, Resim 9'da sol yana kaydırılması, yer değiştirme tekniğiyle giysiye kazandırılan tasarım özellikleridir. Resim 8'de ceketin ön kapamasına ilave edilen beyaz parça da ekleme tekniği kapsamında uygulanmış olmasının yanı sıra ön kapamanın yerinin sol bedene kaydırılmasını sağlayarak yer değiştirme işlevini de yerine getirmiştir. Bu uygulama, kullanılan tekniklerin birbirini tamamlayıcı özelliğini ortaya koyarken, tasarımın yaratıcılık değerini de artırdığını gösteren bir örnek olarak da görülmelidir. Koca ve Koç'un (2015:67) tasarımında en önemli olgu olan yaratıcılık, oluşturulan ürünün özgün olmasını sağladığını ve özgün ürünün oluşabilmesi için tasarımcının, ilgilendiği disiplindeki teori, yöntem ve sembollerini çok iyi kavramış olması gerektiğini belirtmesi, Kleining Gerhard'ın yerini değiştirme ve diğer tekniklerinin iyi analiz edilip kullanılmasıyla özgün tasarımların ortaya çıkmasını mümkün kılacağı görüşünü güçlendirmektedir. Bu uygulamaların tasarım ilkeleri doğrultusunda yapılması gerektiğinin de dikkatlerden kaçmaması gerektiği unutulmamalıdır.

Kombinasyon-dönüşüm: Kleining, Gerhard'ın yeniden yapılanma olarak tanımladığı kombinasyonda, tasarımcının yaratıcılık yeteneğini ve tasarım ilkelerini kullanarak parçaların nesneye uygun birleşimi yani yeniden yapılandırılması söz konusudur. Yaratıcılıkla sağlanan kombinasyonda birlik, bütünlük, denge, vurgu, ritim gibi ilkeler uygun tekniklerle gerçekleştirildiğinde giysinin tasarım değeri artmaktadır. Bu nedenle, "giysi tasarımının yaratıcılık değeri aynı zamanda giysinin tasarım değerini de belirlediği için, tasarım sürecinde tasarımcının yaratıcılık gücü büyük önem taşımaktadır" (Koca v.d., 2009:90). Bu bağlamda koleksiyon parçaları incelendiğinde; tasarımcının tüm tasarımlarda oluşturduğu kombinasyonlar ile temel giysi formundan farklı ve ayırt edici giysi tasarımlarına dönüşümü sağladığı açıkça görülebilmektedir. Resim 1'deki giysi tasarımında ekleme ve eksiltme teknikleriyle yaratılmış asimetrik hareketli parçalar kombinasyonu sağlayan önemli yapılandırma unsurlarıdır. Tasarımcının yaratıcılığı ile oluşturulan kombinasyonda giysideki bütünlük korunarak etek formundaki farklı kesim özelliğine vurgu yapılmış ve giysi görselliği zenginleştirilmiştir. Ayrıca bedende ve çizmelerde tekrarlanarak kullanılan drapeli deri yüzeyler denge oluştururken, aynı zamanda eksiltme ve ekleme tekniklerini de tamamlayarak giysinin görsel etkisini artırmıştır. Resim 2'deki kombinasyonda da hareketli parçalar yarım beden kısa ceketle ve beyaz elbiseyle bütünlük oluştururken, çanta ve çizmedeki deri yüzeyler tekrar ve denge unsuru olarak yapılandırmayı tamamlamıştır. İki tasarımın da görselliğini artıran bu etki yaratıcılık, tasarım ilkeleri ve Gerhard'ın tekniklerinin kombinasyonu ile yaratılmış dönüşümün çarpıcı bir örneğidir. Resim 1'de simetrik Resim 2'de ise asimetrik denge dikkat çekerken, uyum ilkesi ile kombinasyon sağlanarak her iki giysi tasarımı da temel beden formundan estetik açıdan farklı giysi formuna dönüştürülmüştür. İki tasarımın renk armonilerinin birbirine benzer olduğu ve siyah beyaz ve kahve tonlarından oluşan zıt renk armonisinin tasarımlara çarpıcılık kazandırmak amacıyla bilinçli olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Koca ve Koç (2008:173), bilinçli kullanıldığı takdirde renkler ile giysilere farklılık yaratacak ve üstünlük sağlayacak özellikler kazandırılabilirliğini belirtmektedirler. Ayrıca, zıt renklerin bir arada kullanılmasıyla giysiye daha çarpıcı özellik kazandırılabilirliğine dikkat çekerek, siyah ve beyazın giysi tasarımlarında

yaygın olarak kullanılan en keskin zıtlıklardan olduğunu vurgulamaları, tasarımlardaki başarılı renk tercihlerini destekler niteliktedir.

Resim 3'te üst bedende tekrarlayan cepler simetrik dengeyi sağlarken, ekleme yapılmış iki geniş omuz arasındaki yaka açıklığı ve paçalardaki eksiltme yapılmış kısmın birbiriyle orantılı siyah renk görüntüsü kombinasyonda uyum ve dengeyi sağlayan önemli tasarım unsurlardır. Çok keskin olmasa da giyside açık ve koyu renk kullanılmış olması, tasarımcının bu giysinin renk ve kumaş algısında cesur birleşimden kaçınmış daha dingin görünümlü bir giysi oluşturmaya çalıştığını düşündürmektedir. Nitekim Koca ve Koç'un (2009: 38) çalışmalarında belirttiği gibi giysi tasarımcısı, tüm duygusal ve düşünsel süreçlerini bütünsel bir şekilde çalıştırarak, hata yapma korkusunu düşünmeden bilgi, deneyim ve sezgilerini, sanatsal öğelerle ve yaratıcılığıyla birleştirerek giysiler oluşturan kişidir. Zira tasarımdaki yaratıcılık tamamen tasarımcının duygu ve düşünsel süreçlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda Balmain'in koleksiyonundaki her tasarım kendi içinde ayrı bir kombinasyon oluşturmaktadır.

Resim 4'de ekleme tekniği ile yapılmış giysi yüzeyinin aynı zamanda tasarımın dokusunu da oluşturması yeniden yapılandırmayı sağlayan ve giysinin görseelliğini artıran önemli tasarım özelliğidir. Bu özellik giysinin kimliğini de yansıtmakta, diğer görsellere göre tasarıma daha spor ama şık bir görünüm kazandırmaktadır. Sağ etek ucundaki heybe görünümlü büyük cep bu kimliği güçlendirmektedir. Sağ yandaki kapamayı tamamlayan sol yandaki bant ve boyun çevresi ve etek ucundan görünen aynı renkteki kumaş simetrik denge oluşturarak kombinasyonu sağlamıştır.

Resim 5'teki giysi tasarımında asimetrik şekilde sağ omuzdan boynu sararak dizlere kadar pelerin görünümlü parçanın sol omuzda kol oyuntusundan çıkarak kolu kapattığı görülmektedir. Bu parçanın boyun formu ile giysinin kapaması asimetrik bir denge oluştururken, aynı dengeyi parlak ve mat kumaş tercihi için de söylemek mümkündür. Tasarımın üzerinde yoğun olarak kullanılan serbest pliler parçaya dokusal bir efekt verirken, aynı zamanda tasarıma hareketlilik de kazandırmıştır. Aynı rengin farklı tonlarının kullanıldığı tasarımda, çizme ve kemer tasarımcının siyah renkten vazgeçmediğini göstermektedir. Aynı durum Resim 6'daki görselde de dikkat çekmektedir. Asimetrik dengeyi vurgulandığı tasarımda siyah beyaz ve kahve tonları kullanıldığı ve çizmelerin siyah olduğu görülmektedir.

Resim 7'de yeşil rengin hakim olduğu simetrik denge ve tekrar ilkeleri ile eksiltme tekniğinin uyumlu bir kombinasyonu görülürken, Resim 8'de asimetrik form siyah beyaz zıtlığı ile vurgulanarak kombinasyon sağlanmıştır. Saten ve kadife kumaşın bir arada kullanılması da zıtlık vurgusunu güçlendirmektedir. Burada önemli nokta zıtlığın uyumlu bir kombinasyon olarak sunulmasıdır ve bu da tasarımcının yaratıcılık deneyimlemeleri ile yakından ilişkilidir. Koca ve Koç (2005: 69) çalışmalarında, tasarımcının yaratıcılığının doku, tekrar, uyum, zıtlık, koram, vurgu, denge, birlik gibi tasarım ilkelerinden yararlanması ile bağlantılı olduğunu vurgulamışlardır.

Resim 9'da Ekleme, bütünlük ve uyum kombinasyonunun dikkat çektiği kombinasyonda kırmızı ve siyahın yarattığı klasik algının da etkisini göz ardı etmemek gerekir. Benzer silüetlere sahip olmalarına rağmen Resim 9 ve 10'daki tasarımların farklı görseelliğe sahip olmasını; kuşkusuz renk, doku, vurgu, uyum, bütünlük gibi tasarım ilkelerinin eksiltme ve ekleme teknikleriyle yaratıcı kombinasyonundan kaynaklandığını belirtmek gerekir. Resim 10 ve 11'deki tasarımlarda da siyah rengin hakimiyeti görülmektedir. Birbirinden farklı formlara sahip olmalarına rağmen, her bir silüetin denge, uyum ve bütünlük içinde farklı kombinasyonlar oluşturdukları görülmektedir. Burada renk faktörünün kombinasyondaki önemli etkisi dikkate alındığında, tasarımcının analiz ve sentez yeteneğinin güçlü olduğunu söylemek mümkündür.

Giyside renk ve renklerin bir arada kullanımı ile beden formunun algılanmasında manipülasyondan da söz edilebilir. Bedenin oran, orantısında illüzyon yaratmak; vurgulanmak istenen bölgenin öne çıkartılması ya da kusurların gizlenmesi yine renkler, tonları ve kontrastlarının bilinçli kullanımı ile mümkündür (Volpintesta, 2014:17, aktaran Yetmen, 2016: 742). Tasarımda renk kadar dokunun da öneminin azımsanmayacak nitelikte olduğu, giysi konforu, psikolojik etki ve tasarım bütünlüğü kazandırmak gibi birçok nedenle kombinasyon açısından önemi unutulmamalıdır.

4. SONUÇ

Balmain 2020 Sonbahar/Kış kadın koleksiyonunu oluşturan üst giysi tasarımlarının Kleining, Gerhard'ın nitel deneyleme yöntemiyle çözümlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada tasarımcı Olivier Rousteing'in tasarım sürecinde deneyleme tekniklerini ve tasarım ilkelerini nasıl kullandığına yönelik tespitler aşağıda sunulmuştur.

Tasarımcı;

- ✓ Eksiltme tekniğini genellikle giysi tasarımlarının penslerinde ve kol, paça, etek gibi kısımların boylarında uyguladığı,
- ✓ Ekleme tekniğini giysi formlarında büzgü, drape, pili gibi kumaş manipülasyonları ile yaptığı ve bu uygulamasıyla giysi yüzeyinde doku efekti yarattığı, ayrıca bu tekniği omuz ve kapama özelliklerinde de kullandığı,
- ✓ Bir çeşit keşif olarak düşünülen yer değiştirme tekniğini giysilerin kapama özelliklerinde uyguladığı gibi etek ucunda, ön ortasında ve alt bedenin iki yanında diz üzerindeki abartılı applike ceplerin çarpıcı örnekler olduğu,
- ✓ Ekleme, eksiltme, yerini değiştirme tekniklerinin zıtlık, simetrik ve asimetric denge, vurgu, bütünlük ve uyum ilkeleriyle kombinasyonuna tasarımlarında sıklıkla yer verdiği,
- ✓ Tasarımlarında renk algısına önem verdiği, koleksiyonun kahve tonları, siyah ve beyaz renklerin yani toprak tonlarının hakimiyetinde olduğu, zıt renk armonisi ve aynı rengin mat ve parlak tonlarını tercih ettiği ve genellikle her tasarımında siyah renge rastlandığı,
- ✓ Deneyleme teknikleri ve tasarım ilkeleri ile oluşturduğu kombinasyonları yaratıcı giysi tasarımlarına dönüştüğü gözlenmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda; nitel deneyleme yönteminin tasarım çıktıları üzerinde önemli etkisi olduğu ve giysi tasarım değerini artırdığını söylemek mümkündür. Nihai tasarım üzerinden tündengelim yaklaşımıyla yapılan bu çözümlenme örneğinin tasarımcılara farklı bakış açısı sunacağı, özellikle giysi tasarım sürecine yeni başlayan tasarımcılara yönetsel olacağı ve yaratıcılıklarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Tasarımcıların tasarım sürecini bu bilinçle yürüttüklerinde oluşturdukları tasarımların farklılığını görebilecekleri yadsınamaz bir sonuçtur. Deneyleme tekniklerinin uygulandığı tümevarım yaklaşımli bir tasarım süreci tasarımcının yaratıcılık yeteneğini gelişmesine de katkı sağlayacaktır. Tasarımcıların yaratıcılıkları ve gereksinim duydukları ölçüde az veya çok kullanabilecekleri deneyleme tekniklerinin ne kadar kullanılmasından çok nasıl ve ne ile kullanıldığına önemli olduğu, tasarım ilkeleriyle birlikte yaratıcı kombinasyonunun sağlanması gerektiği unutulmamalıdır. Bu nedenle, çalışmanın tasarım süreçlerinde yaratıcı yöntem arayan ya da tasarım çözümlenmesi yapacak olan araştırmacılara yol gösterici bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, D. (2009). "Evrimsel Tasarım Yöntemi ve Yaratıcılığın Süreç İçerisindeki Yeri", Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi, (2): 21-33.
- Baker, G. E. & Dugger, J.c. (1986). "Helping Students Develop Problem Solving Skills", The Technology Teacher, 45(4):10-13.
- Bayazıt, N. (2006). "Tasarımı Anlamak ve Anlatmak, III. Ulusal Tasarım Kongresi", Türkiye'de Tasarımı Tartışmak Bildirileri, 19-22 Haziran 2006, s. 19-27, İstanbul.
- Boden, M. (2004). The creative mind: myths and mechanisms, Second edition, New York.
- Borja de Mozota, B. (2005). Tasarım Yönetimi (Çev. : Sibel Kaçamak), MediaCat Kitapları, İstanbul.
- Butler, C. (2002). Postmodernism: A Very Short Introduction, Oxford University Press, Oxford.
- Cerit, B. Küçükayazıcı & G. Şener, D. (2014). "TRIZ: Theory of Inventive Problem Solving and Comparison of TRIZ with the other Problem Solving Techniques", Balkan Journal Of Electrical & Computer Engineering, 2 (2): 66-74.
- Fogg, M. (2014). Modanın Tüm Öyküsü (Çev.: Emre Gözgülü), Hayalperest Yayınevi, İstanbul.



- Foucault, M. (2010). *Theorder Of Things*, Routledge Press, London, UK.
- Goodwin, C. (1994). "Professional Vision", *American Anthropologist*, 96 (3) : 606-633.
- Gürkan, S, S. (1999). "Moda Konfeksiyon İlişkisi Çerçevesinde Haute Couture'den Konfeksiyon Geçiş Uygulamaları", *Sanatta Yeterlilik Tezi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Heim, M. (1993). *Themetaphysics of virtualreality*, Oxford University Press, Oxford, UK.
- Ihde, D. (1991). *Instrumentalrealism: the interface between philosophy of science andphilosophy of technology*, Indiana University Press, Indiana, USA.
- Ihde, D. (1998). *Expanding hermeneutics: visualism in science*, Evanston, Illinois, Northwestern University Press, USA.
- Jones, J. S. (2009). *Moda Tasarımı*, (Çev. : Hüseyin Kılıç), Güncel Yayıncılık, İstanbul.
- Karoğlu, H. & Şenel, E. (2012). "Pop Art and Fashion Interaction", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8): 1423-1444.
- Kawamura, Y. (2016). *Moda-loji-Moda Çalışmalarına Giriş*, (Çev.: Şakir Özüdoğru), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Kleining, G. (1986). "Das qualitative Experiment", *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, 38(4): 724-750.
- Koca E. (2017). "Tasarım: Ne - Neden – Nasıl", I. Uluslararası Sanat Tasarım ve Moda kongresi/ Sanat Etkinlikleri, 20-23 Mayıs 2017, 21-29, INFAD, Gaziantep.
- Koca, E. & Polat, G. (2018). "Tasarımcıların Kullanıcı Merkezli Tasarım Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği)", *ASOS- Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(79): 313-325.
- Koca, E.; Koç, F. & Kaya Ö. (2015). "Yöresel Dokumaları Güncel Tasarımlarda Yorumlamak Kargı Bezi Örneği", *ASOS-Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(9): 125-133.
- Koca, E. & Koç, F. (2009). "Giysi Tasarımında Yaratıcılık", *NWSA e-Journal of New World Sciences Academy (Uluslar arası Hakemli E-Dergi)*, 4(1): 33-44.
- Koca, E.; Koç, F. & Çotuk, S. (2009). "Geleneksel Giyim Öğelerinin Esin Kaynağı Olarak Giysi Tasarımına Katkıları", *NWSA e-Journal of New World Sciences Academy (Uluslararası Hakemli E-Dergi)*, 4(3): 88-103.
- Koca E. & Koç F. (2008). "Çalışan Kadınların Giysi Seçimleri ve Renk Tercihleri", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi –esosder*, 7(24): 171-200.
- Koca, E. & Koç, F. (2012). "Giysi Yüzey Tasarımına Disiplinlerarası Bir Yaklaşımda Tasarımcının Rolü", 1.Uluslararası İstanbul Tekstil Sanatı - Tasarımı Sempozyumu, 17-20 Ekim 2012, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü, 64-75, İstanbul.
- Koç, F. (2018). "Modanın Birleştirici Gücü Denim Pantolonların Tüketici Tercihlerine Yönelik Betimsel Bir Araştırma", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(81): 21-40.
- Luke, L. (2020). "Balmain", *Vogue*.
- Mackenzie, M. (2017). *İzmler Modayı Anlamak*, (Çev.: Mahmut Tuna), Hayalperest Yayınevi, İstanbul.
- Mayring, P. (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*, (Çev.:A. Gümüş, M. Sezai Durgun), Bilgesu Yayıncılık, Ankara.
- McCade, J. (Tarihsiz). *Problem solving: much more than just design*, 1-13. <https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JTE/v2n1/pdf/mccade.pdf> (Erişim tarihi: 20.05.2018).
- Mercin, L. & Danişan, K. (2014). "Tasarım Sürecinde Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler", *İletişimde Tasarım-Tasarımda İletişim Konulu Uluslararası Sempozyum Bildiri Kitabı*, 24-26 Ekim 2013, 277-287, Kütahya.

- Öngüt, E, Ç. (2007). “Türk Tekstil Ve Hazır Giyim Sanayinin Değişen Dünya Rekabet şartlarına Uyumu” Uzmanlık Tezi, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Önlü, N. (2004). “Tasarımda yaratıcılık ve işlevsellik tekstil tasarımındaki konumu” Atatürk üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi, 3(1): 85-95.
- Usta, A. (2012). “Bilimsel Araştırmalarda Yapısal Etmenler ve Evreler”, İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, İdari Bilimler, 1(1): 97-112.
- Yetmen, G. (2016). “Moda Tasarımında Temel Tasarım Öğelerinin Önemi”, İdil Dergisi, 5(22): 735-748.
- Yıldırım, A. & Şimsek H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Waquet, D. & Laporte, M. (2011). Moda, (Çev.: Işık Ergüden), Dost Kitaevi, Ankara.
- Worsley, H. (2018). Modayı değiştiren 100 fikir, (Çev.:Begüm Başoğlu Öner), Literatür yayınları, İstanbul.

